

# ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК СПІВТВОРЕЦЬ ЗВУКОВОГО ЛАНДШАФТУ: ЕТИКА, КРЕАТИВНІСТЬ ТА МЕЖІ ЛЮДСЬКОГО В ТЕАТРАЛЬНІЙ ЗВУКОРЕЖИСУРІ

**Чернишова Анна Михайлівна**

кандидат педагогічних наук, доцент,  
завідувач кафедри мистецької освіти

**Мисечко Сергій Леонідович**

заслужений діяч мистецтв України, викладач

Кафедра мистецької освіти

Житомирський державний університет

імені Івана Франка, Україна

**Вступ.** Сучасний театр переживає стрімку трансформацію під впливом генеративних технологій штучного інтелекту (ШІ). Якщо раніше звукорежисура спиралася виключно на аналогові та цифрові інструменти, керовані людиною, то сьогодні ШІ стає активним учасником творчого процесу, генеруючи звукові ландшафти, адаптуючи їх у реальному часі та пропонуючи несподівані варіації. Такі інструменти, як Stable Audio, AudioCraft від Meta чи моделі на кшталт ElevenLabs для синтезу голосу, дозволяють створювати комплексні амб'єнтні середовища за лічені секунди, радикально скорочуючи час на прототипування та експерименти [1].

Водночас це породжує низку фундаментальних питань: чи залишається звукорежисер головним автором, коли алгоритм генерує значну частину матеріалу? Де проходить межа між інструментом і співтворцем? Як забезпечити

етичне використання технології, що тренується на величезних масивах аудіоданих, часто без згоди оригінальних творців? Це дослідження аналізує сучасні напрацювання в інтеграції ШІ у театральний звукодизайн, розглядає креативний потенціал такої співпраці, етичні виклики та унікальні аспекти людської творчості, які машина не здатна відтворити.

**Основний виклад матеріалу.** Розвиток генеративного аудіо в останні роки призвів до появи реальних кейсів, де ШІ виступає не допоміжним інструментом, а повноцінним партнером у створенні звукового простору вистави. Одним із яскравих прикладів є перформанс A&I (2024), створений американською компанією Orange Grove Dance. У цій постановці ШІ на ім'я Luna керував амбієнтним звуковим ландшафтом у реальному часі: генерував атональні акорди в дусі Aphex Twin, органі текстури, подібні до Філіпа Гласса, та навіть фрагменти радіопередач між астронавтами. Звуковий дизайн тут не був статичним фоном – він безпосередньо впливав на хореографію та драматургію, реагуючи на рухи танцюристів і створюючи динамічну взаємодію між людиною та алгоритмом [2; 3].

Аналогічні принципи простежуються у шведських музично-театральних проєктах The Tale of the Great Computing Machine (прем'єра 2022, з подальшим розвитком) та The Oracle (2022, як прототип мікро-опери). У першому випадку ШІ інтегрував інтерактивні інструменти та елементи sci-fi опери, а в другому – агентна система на базі ранньої версії мовної моделі OpenAI генерувала текст лібрето в реальному часі, який виконавці перетворювали на вокал. У цих роботах алгоритм не замінює композитора чи звукорежисера, а пропонує варіації, що народжуються в процесі живого діалогу [4; 5].

Такі приклади демонструють, як ШІ множить креативні можливості. Генеративні моделі, навчені на мільйонах годин аудіо, дозволяють звукорежисерам швидко створювати десятки варіантів фолі-ефекту, атмосферних текстур чи просторових ландшафтів. Замість багатогодинного монтажу фахівець стає куратором: він задає емоційний напрямок («зроби цей дощ сумнішим, додай металеве відлуння та легкий вітер у верхніх частотах») і отримує результат, який слугує основою для подальшого доопрацювання. Дослідження професійних звукорежисерів щодо взаємодії з генеративним ШІ підтверджують, що фахівці використовують такі інструменти переважно на етапах брейншторму та прототипування, залишаючи фінальний «голос» за собою [1; 6]. Це перетворює звукорежисера на диригента, де половина оркестру – алгоритми, а друга – людська інтуїція.

Проте креативна співпраця невіддільна від етичних проблем. Одним із ключових питань є авторство: якщо ШІ генерує 70 % звукового ландшафту, а людина лише коригує 30 %, хто має право вказувати своє ім'я в програмі вистави? Додаткову складність створює походження тренувальних даних. Більшість сучасних моделей навчалися на величезних масивах аудіо без згоди авторів, що призвело до позовів від великих лейблів (Universal, Sony, Warner) проти компаній на кшталт Suno та Udio у 2024–2025 роках. Згодом відбулися

врегулювання: Warner Music Group уклала угоду з Suno у листопаді 2025 року [7], а Universal Music Group – з Udio у жовтні 2025 року [8]. Музики та звукорежисери у відкритих листах вимагають заборонити несанкціоноване використання стилів і голосів. Прозорість також стає критичною: глядач має знати, яка частина звуку створена алгоритмом, інакше відбувається обман аудиторії, яка приходиться за живою енергією театру.

Ще один аспект – вплив на робочі місця. Хоча ШІ звільняє час від рутинних завдань, він може витіснити початківців, які традиційно набиралися досвіду саме на таких операціях. У музиці та аудіо вже спостерігається тенденція, коли платформи заповнюються дешевим AI-контентом, ускладнюючи шлях для молодих фахівців. Етична відповідь на ці виклики полягає не в забороні, а в розробці правил: ліцензування голосу та стилів (як це робить Respeecher у кіно), маркування AI-генерованого контенту в програмах, нові моделі роялті для творців, чий дані використовувалися для тренування.

Нарешті, залишаються межі, які ШІ не здатен подолати. Алгоритм може згенерувати ідеальний звук грому, але не відчує, як цей грім резонує в тілі актора, що пережив реальну травму. Людина приносить у звук тілесність, пам'ять, помилку, яка раптом стає геніальною. ШІ оперує ймовірностями та патернами, тоді як театральна звукорежисура – це завжди про емоційний контекст, культурну чутливість і непередбачуваність живого моменту. Тому майбутнє бачиться не в заміні, а в симбіозі: звукорежисер 2030-х керуватиме гібридним оркестром, де людська душа залишається визначальним елементом.

**Висновки.** Штучний інтелект уже став невід'ємною частиною театральної звукорежисури, пропонуючи безпрецедентну швидкість, варіативність і несподіваність. Він не ворог креативності, а дзеркало, що висвітлює унікальність людського внеску. Якщо співпраця з ШІ буде чесною, етичною та орієнтованою на збереження авторських прав і художньої цілісності, театр отримає потужний інструмент для створення глибших, багатших і більш іммерсивних досвідів. Через кілька років нинішні дискусії про межі авторства та етики, ймовірно, здаватимуться нам наївними: ШІ не забере звук, а навчить нас чути його по-новому – за умови, що ми збережемо людське в центрі цього процесу.

### Список використаних джерел

1. Kamath P. [та ін.]. Sound Designer-Generative AI Interactions : Towards Designing Creative Support Tools for Professional Sound Designers. Proceedings of the CHI Conference on Human Factors in Computing Systems. New York : ACM, 2024. Article 204. DOI: 10.1145/3613904.3642040.
2. Orange Grove Dance. A&I. Офіційний сайт компанії. 2024. URL : <https://www.orangegrovedance.com/a-i> (дата звернення: 15.02.2026).
3. Rustle J. Dance Review: 'A&I' by Orange Grove Dance at Dance Place. Maryland Theatre Guide. 2025. April 9. URL : <https://mdtheatreguide.com/2025/04/dance-review-ai-by-orange-grove-dance-at-dance-place> (дата звернення: 15.02.2026).

4. Unander-Scharin C. The Tale of the Great Computing Machine (the Opera on AI pre AI-tools). Spotify. 2025. URL : <https://open.spotify.com/album/15kFqMPkNgtIoIIVRiE2DC> (дата звернення: 15.02.2026).
5. Huang-Kokina A. Creative Artificial Intelligence for Music Theatre : AI mediation and artificial–human co-creativity in contemporary science-fiction opera. *International Journal of Performance Arts and Digital Media*. 2024. Vol. 20, iss. 3. 1–22. DOI: 10.1080/13528165.2024.2537573.
6. Wei Y., Nanayakkara S. Sound Designer-Generative AI Interactions. *Augmented Human Lab*. 2024. URL : <https://ahlab.org/project/sound-designer-generative-ai-interactions> (дата звернення: 15.02.2026).
7. Warner Music Group. Warner Music Group and Suno Forge Groundbreaking Partnership. 2025. November 25. URL : <https://www.wmg.com/news/warner-music-group-and-suno-forge-groundbreaking-partnership> (дата звернення: 15.02.2026).
8. Universal Music Group. Universal Music Group and Udio Announce Udio’s First Strategic Agreements for New Licensed AI Music Creation Platform. 2025. October 29. URL : <https://www.universalmusic.com/universal-music-group-and-udio-announce-udios-first-strategic-agreements-for-new-licensed-ai-music-creation-platform> (дата звернення: 15.02.2026).